

COVID-19 A ZMĚNY V PODNIKÁNÍ

Výsledky průzkumu

02/2021

KB

ŠKODA

GAME CHANGERS

VÝZKUMNÉ POZADÍ

Asociace malých a středních podniků a živnostníků ČR sdružuje na otevřené, nepolitické platformě malé a střední podniky a živnostníky i jejich organizace z celé České republiky. Kromě návrhů legislativy se zabývá také tématy jako je export, inovace, financování či vzdělávání.

Ve spolupráci se svými partnery AMSP ČR průběžně realizuje projekty cílené na aktuální otázky ve své oblasti působení, podporované výzkumy trhu.

Hlavním cílem výzkumu bylo zjistit, jak podnikatelské subjekty vnímají **změny ve svém podnikání v kontextu pandemické situace.**

METODIKA

**Metoda
výzkumu**

Online dotazování

**Cílová
skupina**

**OSVČ a majitelé, jednatele, ředitelé malých
a středních podniků o velikosti 4-250 zaměstnanců**

Rozdíly označovány v případě statistické významnosti na hladině 95 %

**Velikost
vzorku**

188 podniků, sběr proběhl 1. - 15.2.2021

**Výzkumný
nástroj**

Strukturovaný dotazník o délce cca 8 minut

HLAVNÍ ZÁVĚRY

HLAVNÍ ZÁVĚRY

2 ze 3 malých a středních podniků byly negativně zasaženy situací kolem Covidu-19. Nejčastěji kvůli poklesu zakázek nebo nutnosti přerušit/omezit činnost.

3 z 10 podniků musely kvůli vzniklé situaci sáhnout do finančních rezerv. Stejný poměr firem odkládal kvůli pandemii investice.

Pokud jde o formy pomoci, nejčastěji podniky využívaly kompenzační bonus a Program Antivirus. 4 z 10 podniků nevyužily žádnou formu výpomoci.

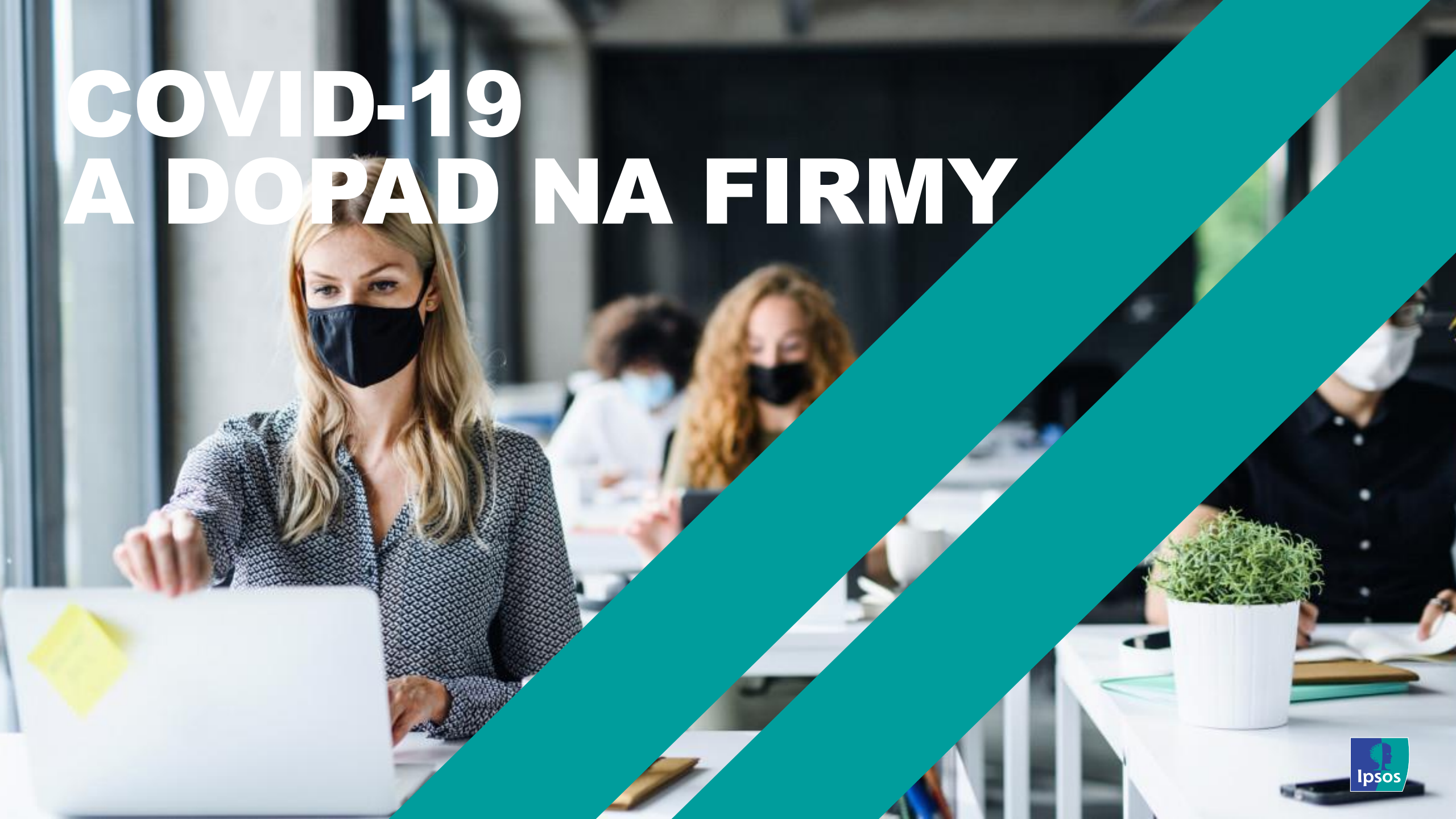

Ve výhledu pro rok 2021 se podniky neshodnou – růst i pokles obratu očekává přibližně stejný podíl podniků.

Mírná většina (55 %) negativně zasažených podniků očekává, že zotavení se z krize jim bude trvat více než rok.

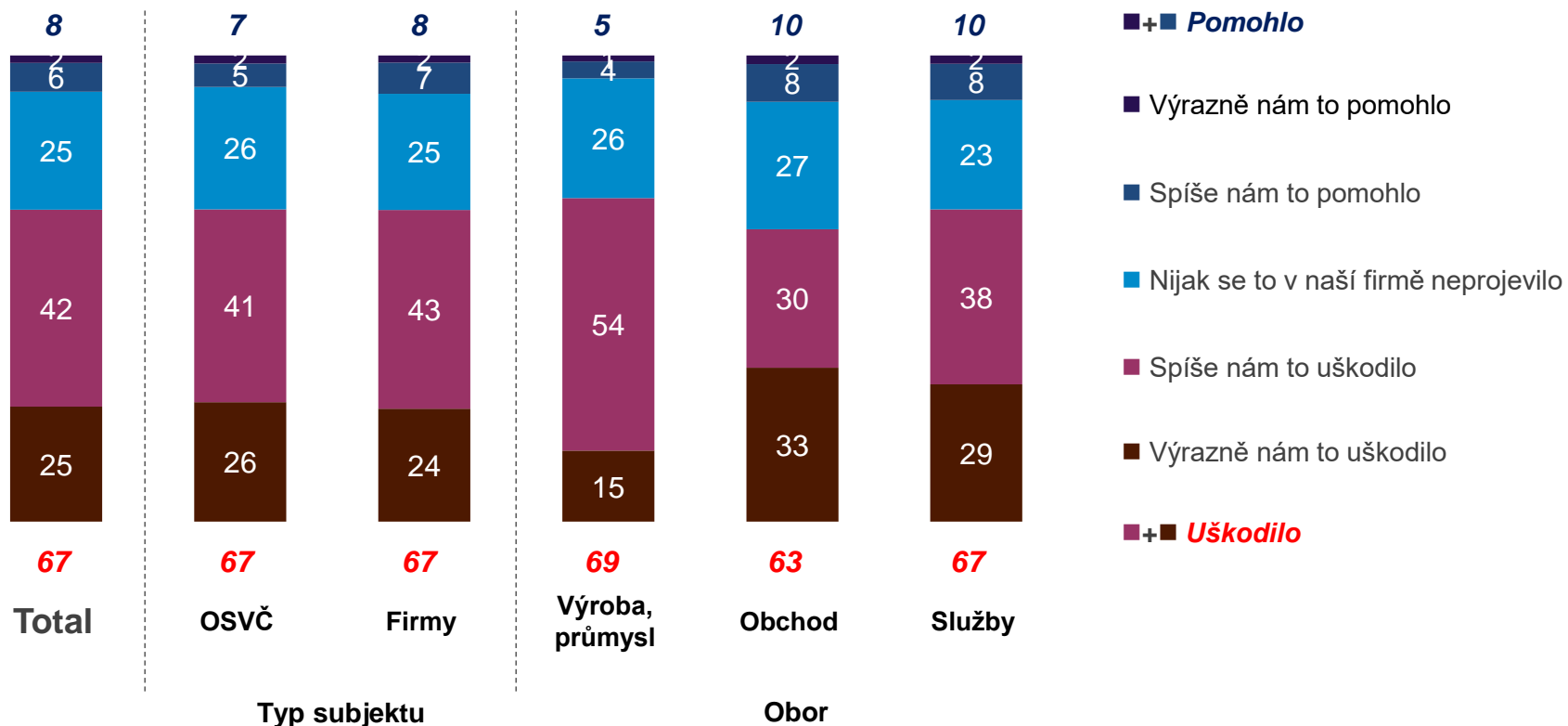
COVID-19 A DOPAD NA FIRMY

2/3 MALÝCH A STŘEDNÍCH FIREM UVEDLY, ŽE JIM PANDEMICKÁ SITUACE UŠKODILA. KRIZE ZASÁHLA PODNIKY VE VŠECH HLAVNÍCH SEKTORECH.

Dopad pandemické situace na podnikání

v %

Komentář AMSP ČR:

Průzkum se uskutečnil po téměř rok dlouhém trvání pandemie, a podle očekávání se to negativně dotklo minimálně 2/3 MSP. Omezení provozu či dokonce jeho uzavření je vážná věc samozřejmě vždy, ale přece jen u firmy o desítkách či stovkách zaměstnanců to není o tom, že “zhasnete a na chvíli zavřete dveře”. Táhnete za sebou právě ten tým zaměstnanců, které vám nikdo plně nevykompenzuje, splátky úvěrů, které bez moratoria mohou za pár měsíců zlikvidovat mnohaletou dřinu, s níž je často podnikání spojeno. Platíte smluvní nájem, služby, i když je nečerpáte. A řadu dalších fixních nákladů.

Q1. Jakým způsobem se situace kolem Covid-19 projevila ve vaší firmě?
N=188/56/132/75/47/66

VELKÁ ČÁST PODNIKŮ SE POTÝKALA S POKLESEM ZÁKAZEK A S OMEZENÍM ČINNOSTI.

V čem situace kolem Covid-19 uškodila? v %, báze negativně zasažené podniky

		OSVČ	Firmy	Výroba, průmysl	Obchod	Služby
Pokles zakázek	32	15	39	53	23	13
Omezené, přerušené podnikání, zákaz vykonávání činnosti	23	31	19	11	29	33
Pokles klientů, zákazníků	18	24	15	9	20	27
Pokles obrátu, tržeb	17	14	19	15	25	15
Výpadek personálu, zaměstnanců, nemocní zaměstnanci	12	7	14	25	8	0
Pokles zájmu o produkty	11	11	11	15	11	7
Něco jiného	21	13	24	22	16	22

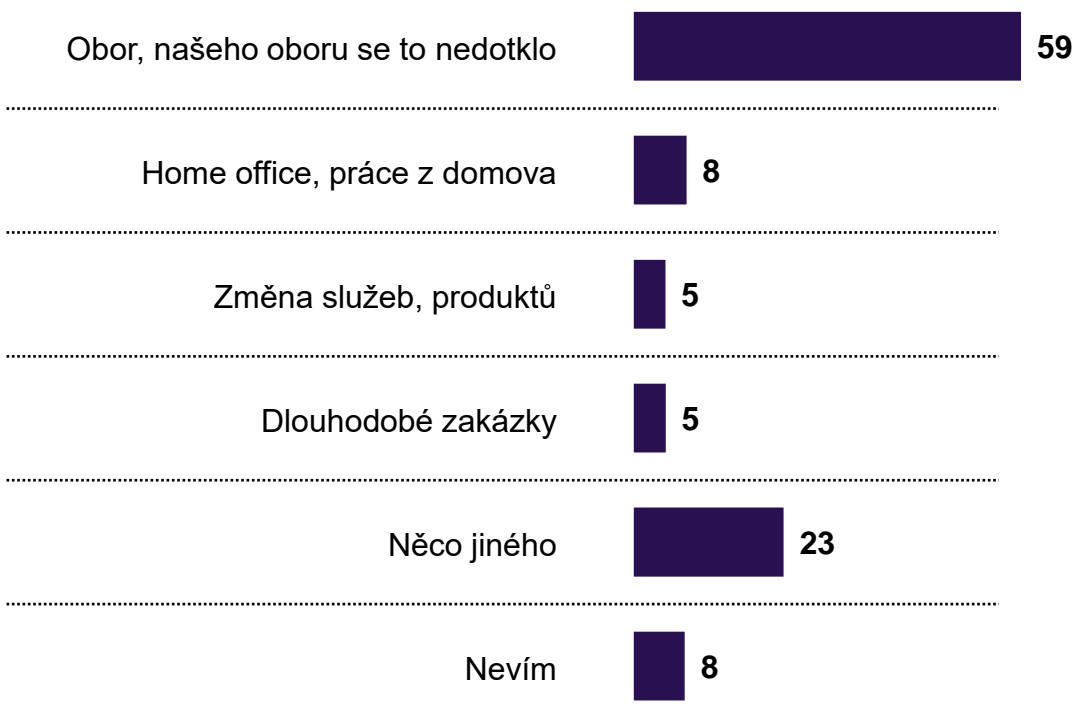
Komentář AMSP ČR:

Kromě potíží spojených s OMEZENÍM ČINNOSTI zmíněných na předchozím slidu, se firmy potýkaly s poklesem zakázek. Nejvíce se to dotklo právě výroby a průmyslu. Jde zpravidla o složitější či komplexnější zakázky a ve chvíli, kdy nelze číst situaci na trhu – v evropském nebo světovém kontextu – obchodní partneři nedělají strategická rozhodnutí o nových zakázkách, projektech či nových dodavatelích. Reálně byla část průmyslu i v zahraničí z tohoto úhlu pohledu paralyzovaná. A to pochopitelně dopadá i na naše firmy – jsme exportní ekonomikou. Samozřejmě je s tím spojen pokles tržeb. Klesla i spotřeba, což se odrazilo v poklesu zákazníků, jak ukazuje průzkum.

Q3. A v čem vám situace kolem Covid-19 uškodila?
N=126/38/88/52/29/44

PODNIKY, KTERÝCH SE SITUACE KOLEM COVIDU-19 NEDOTKLA, UVÁDĚLY ČASTO, ŽE JE TO DÍKY OBORU JEJICH PODNIKÁNÍ.

Jak podniky docílily toho, že je situace kolem Covidu neovlivnila v %, báze podniky, které situace neovlivnila

8 % podniků (15 respondentů) uvedlo, že jim situace kolem Covidu pomohla, často díky zvýšeným prodejm skrze online kanály.

Komentář AMSP ČR:

Největší část podniků, kterých se covid příliš nedotkl, jsou jednoduše z oborů, které zůstaly pandemií neovlivněny. Je to prozatím například stavebnictví, které jede díky dlouhodobým zakázkám, potravinářství, ale týká se to i řady spotřebitelských oborů. Rostou též prodeje v oblasti hygieny, drogistického zboží, čisticích a dezinfekčních prostředků apod.

Na jakékoli krizi je možné a vhodné najít i něco pozitivního, a tady se nám to potvrzuje: tedy posílení digitálních schopností a například zvýšení prodejm pomocí on-line kanálů. Pozitivní je, že se firmy začaly zamýšlet nad změnou produktu a poskytovaných služeb.

Q4. Jak se Vám podařilo docílit toho, že se ve Vaší firmě krize kolem Covid-19 neprojevila?
N=48

TŘETINA SUBJEKTŮ MUSELA KVŮLI PANDEMII VYUŽÍT FINANČNÍ REZERVY/ ÚSPORY, ŘADA FIREM TAKÉ ODKLÁDALA INVESTICE.

Byznysové kroky realizované vzhledem k situaci kolem Covid-19

v %

		OSVČ	Firmy	Výroba, průmysl	Obchod	Služby
Využití finančních rezerv/úspor	32	24	35	36	33	27
Odložení investic	29	15	35	30	32	26
Změna obchodní strategie	18	10	21	16	29	13
Využití státní podpory	15	10	17	14	16	14
Snaha o snížení skladových zásob	12	11	12	13	20	4
Rozšíření nabídky produktů a služeb	11	18	8	7	18	10
Posílení některých distribučních kanálů	11	4	14	10	19	5
Omezení nabídky produktů/služeb	10	12	9	4	6	20
Zrušení objednávek	8	8	8	9	8	7
Využití půjček	5	0	7	7	9	0
Zavedení nových distribučních kanálů	3	4	3	2	6	3
Navýšení investic	3	0	4	2	6	2
Zrušení/omezení některých distribučních kanálů	2	1	2	2	5	0
Žádné z uvedených	28	38	24	24	21	37

Komentář AMSP ČR:

Firmy se výrazně více spoléhaly na sebe než na státní pomoc, což je mimochodem pro segment MSP typické. Do finančních rezerv muselo sáhnout 42 % firem, které situace kolem covid postihla, a více než třetina z nich (37 %) odložila své investice, což znamená výrazné zbrzdění rozvoje. Státní podpory využilo 15 % z postižených firem ve zkoumaném vzorku. Pozitivní je škála kreativity, kterou firmy prokázaly, aby zachránily svou existenci.

Q11. K jakým z následujících byznysových kroků jste sáhli kvůli situaci kolem Covid-19?
N=188/56/132/75/47/66

Ze subjektů, kterým situace kolem Covid-19 uškodila, muselo 42 % sáhnout do finančních rezerv a 37 % odložit investice.

24 % SUBJEKTŮ VÝZNAMNĚ ROZŠÍŘILO HOME OFFICE, 12 % MUSELO SÁHNOUT K PROPOUŠTĚNÍ, 10 % SNIŽOVALO BENEFITY ZAMĚSTNANCŮ.

Kroky realizované vůči zaměstnancům vzhledem k situaci kolem Covid-19

v %

		OSVČ	Firmy	Výroba, průmysl	Obchod	Služby
Přesun práce významné části firmy na home office	24	6	32	28	25	20
Propouštění	12	1	17	13	18	7
Snižování benefitů	10	0	14	11	15	5
Nabídka testování zaměstnanců na Covid-19	9	3	12	12	9	7
Snižování úvazků	7	0	10	7	9	5
Snižování mezd	6	1	8	4	10	5
Nabírání zaměstnanců	4	0	5	4	4	4
Žádné z uvedených	51	89	34	42	47	63

Komentář AMSP ČR:

Firmy v tomto zareagovaly velice flexibilně a snažily se najít způsob, jak fungovat i v omezeném režimu. Pozitivní je, že firmy „objevily“ ve větší míře např. home-office, ačkoliv s ním je to složitější: funguje jen je-li dobře nastaven a jste-li na něj připraveni. Jinak přináší řadu úskalí, pokles motivace i produktivity, takže firmy hledají cesty. Část firem byla nucena přistoupit i k propouštění, i když ten rozsah je možná až překvapivě malý. Potvrzuje to, nicméně, náš dlouhodobý výzkum, kdy MSP se skutečně jen velmi nerady loučí se svými zaměstnanci, protože je ne vždy snadno získávaly, školily, investovaly do nich a zastupitelnost je velmi limitovaná. Bez schopných zaměstnanců navíc firmu po krizi budete roztlačovat jen velmi těžko.

Q10. K jakým z následujících kroků jste sáhli ve vztahu k zaměstnancům kvůli situaci kolem Covid-19?
N=188/56/132/75/47/66

Všechny uvedené kroky realizovaly firmy významně častěji oproti OSVČ

50 % OSVČ VYUŽILO KOMPENZAČNÍ BONUS, 29 % FIREM PROGRAM ANTIVIRUS. 40 % NEVYUŽILO ŽÁDNOU FORMU POMOCI.

Využité formy pomoci

v %

		OSVČ	Firmy	Výroba, průmysl	Obchod	Služby
Kompenzační bonus	 29	50	19	18	34	37
Program Antivirus	 21	1	29	33	18	8
Ošetřovné pro OSVČ	 4	4	4	3	3	5
Program půjček Covid I	 0	0	1	0	2	0
Program půjček Covid II	 3	0	4	5	4	0
Program půjček Covid III	 1	0	1	0	4	0
Covid - Nájemné	 5	5	6	2	9	7
Covid - Lázně	 0	1	0	0	0	1
Covid - Sport	 0	0	1	0	2	0
Covid - Ubytování	 1	0	2	2	2	0
Covid Gastro – uzavřené provozy	 1	0	2	0	2	2
Něco jiného	 11	10	12	13	9	10
Nic	 40	37	42	34	36	50

Komentář AMSP ČR:

Podle předpokladu byl mezi OSVČ nejvíce využíván kompenzační bonus, v kombinaci s Antivirem pro zaměstnance živnostníků a také v kombinaci s Nájemným, jakkoli to tento konkrétní vzorek reflektuje spíše sporadicky. Co se týká firem, Antivirus byl poměrně častým nástrojem pomoci, a to i přes výhrady k jeho nastavení. Největším problémem byla jeho nestabilita, protože se schvaloval na 1-2 měsíce dopředu, což je pro strategické rozhodování poněkud odtržené od reality – jen případné propuštění zaměstnance je rozhodnutí, které ovlivňuje cash-flow firmy téměř půl roku. Překvapivě málo je ve vzorku zastoupena pomoc úvěrového charakteru (programy Covid přes ČMZRB).

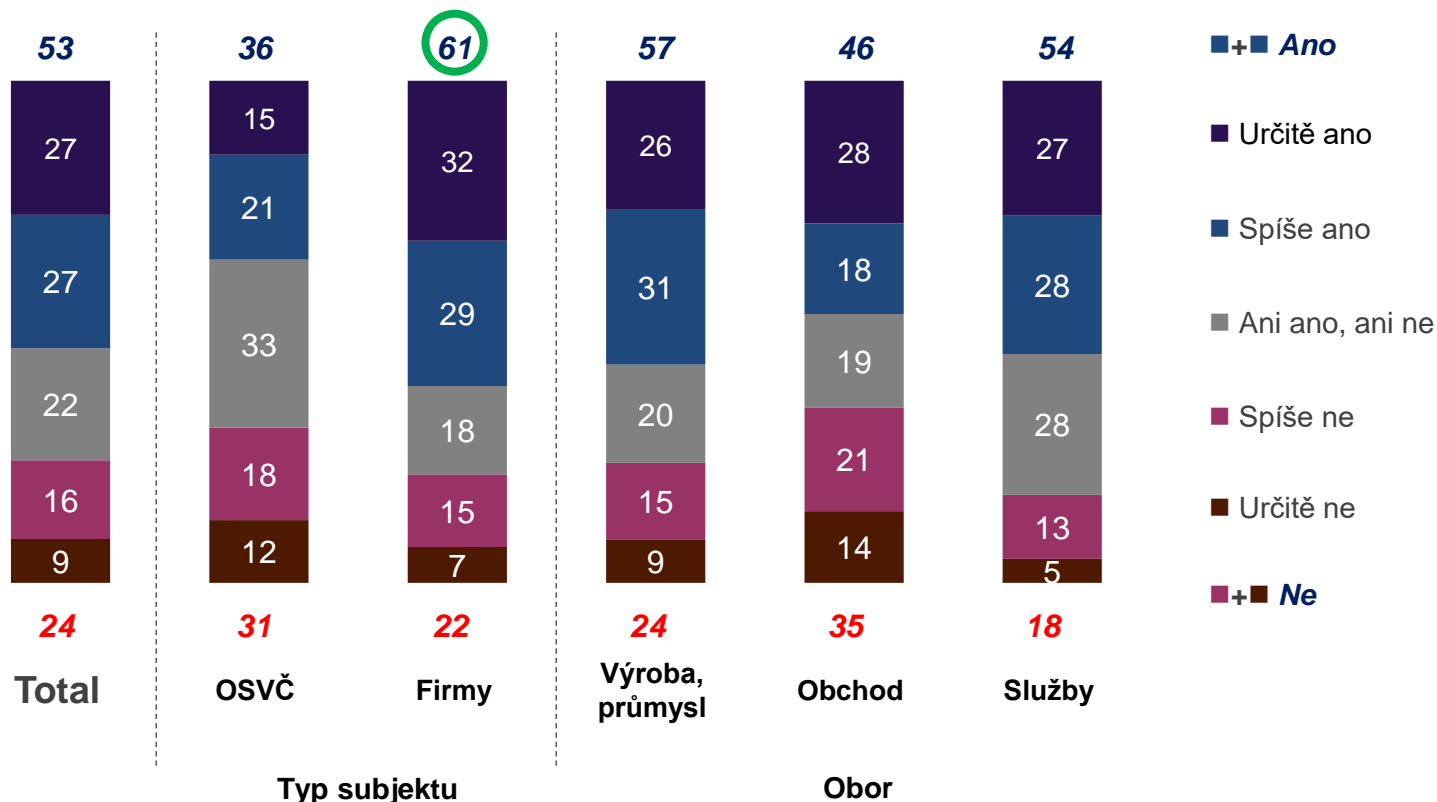
Q5. Jaké formy pomoci spojené se situací kolem Covid-19 jste jako firma využili?

N=188/56/132/75/47/66

POLOVINA SUBJEKTŮ CÍTÍ ZVÝŠENÝ TLAK NA DIGITALIZACI, TÝKÁ SE TO PŘEDEVŠÍM FIREM.

Vnímají podniky zvýšený tlak na digitalizaci?

v %

Komentář AMSP ČR:

Není překvapivé, že se tlak na digitalizaci zvýšil ve všech zkoumaných kategoriích bez výjimky. Nové technologie mnohým pomohly nepadnout na úplné dno.

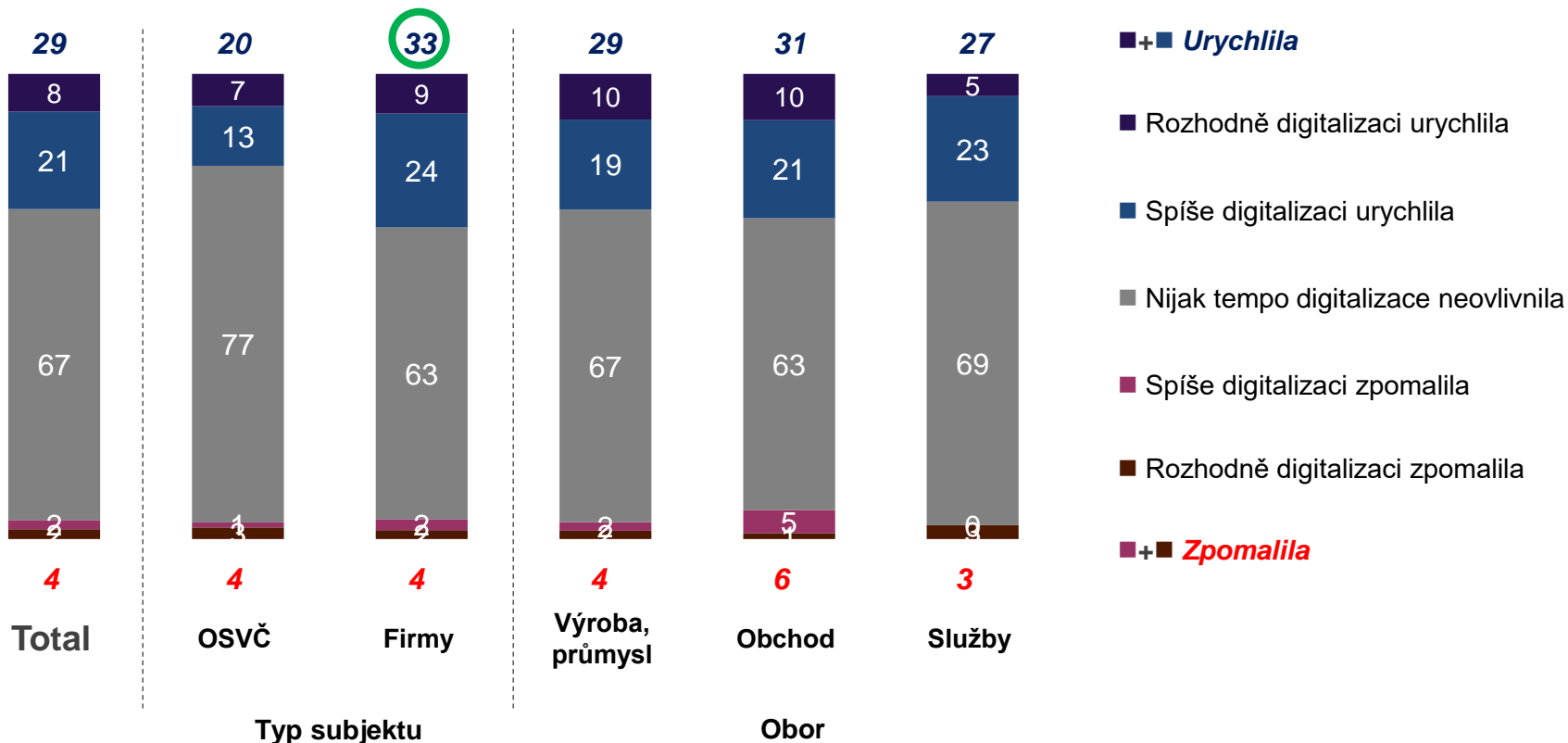
Co je zajímavé, je rozdíl vnímaného tlaku na digitalizaci mezi živnostníky a firmami (36 vs. 61 %). Jedním z vysvětlení může být širší interaktivita s okolím, která je dána přirozeně i vyšší kapacitou větších subjektů. Předpokládáme, že minimálně nyní „objevené“ komunikační platformy (Teams, Webex, Zoom apod.) již s námi zůstanou i „po covidu“, protože jsou rychlé, levné, flexibilní a pro řadu situací značně efektivní.

Q6. Vnímáte ve vaší firmě vlivem situace kolem Covidu-19 zvýšený tlak na digitalizaci?
N=188/56/132/75/47/66

3 Z 10 PODNIKŮ URYCHLILY VLIVEM COVIDU-19 PROCES DIGITALIZACE. 2/3 SUBJEKTŮ UVEDLY, ŽE KRIZE PROCES DIGITALIZACE NEOVLIVNILA.

Jak ovlivnila situace kolem Covid-19 proces digitalizace v podniku

v %

Komentář AMSP ČR:

Digitalizace je poměrně široký pojem. Situace kolem Covid-19 jednoznačně rapidně urychlila využití komunikačních platform jako je Zoom, Teams, Webex, Google Meet apod. Stejně tak urychlila on-line verze určitých služeb a produktů v oblasti vzdělávání a spotřebitelského trhu.

Na druhé straně je z průzkumu patrné, že firmy s digitalizací dlouhodobě pracují, a tempo digitalizace například ve výrobě není přímo závislé na neočekávaných vnějších faktorech.

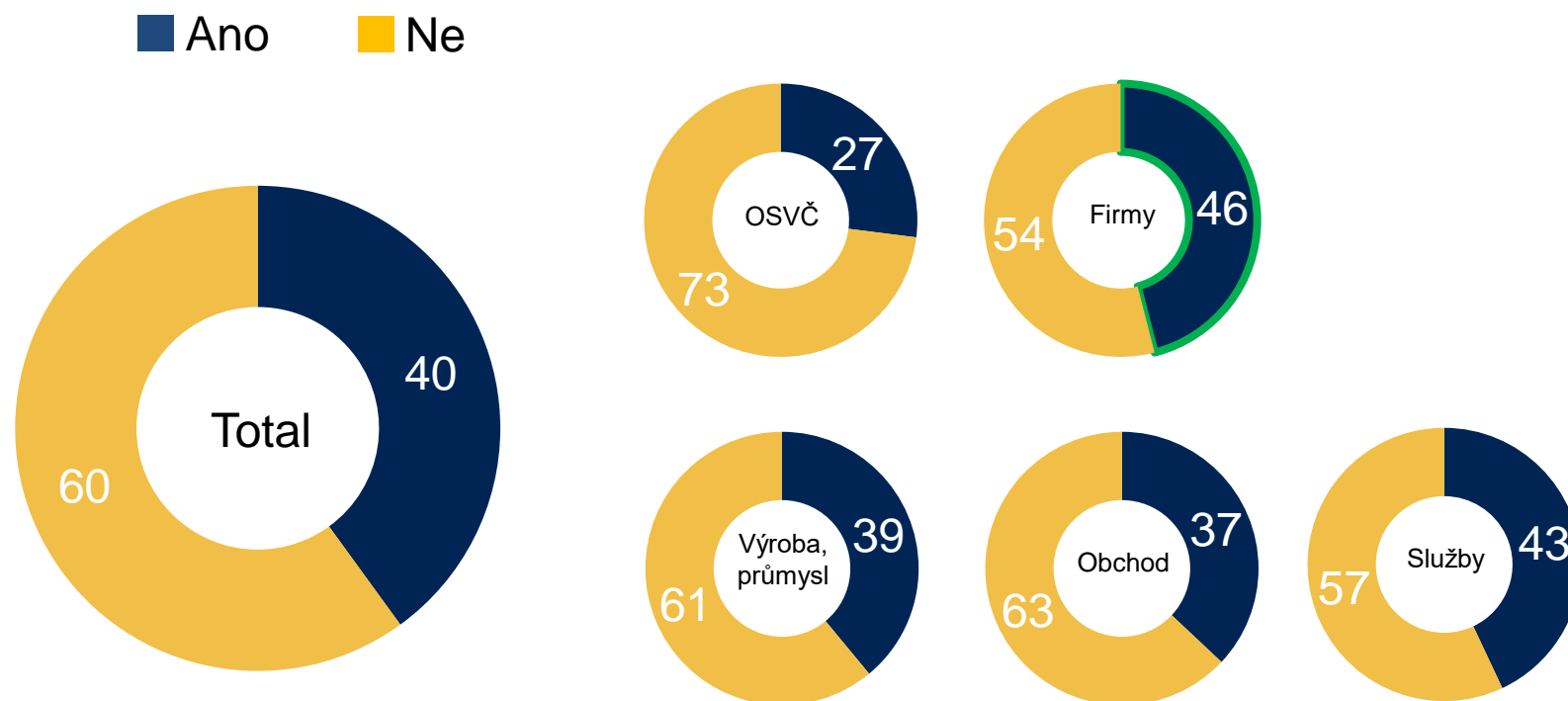
U služeb se zase nabízí vysvětlení, že dosahovaly poměrně vysokého stupně digitalizace již před érou covidu. Nevidíme ale detail ve smyslu druhu služeb.

Q7. A ovlivnila situace kolem Covid-19 proces digitalizace ve vaší firmě?
N=188/56/132/75/47/66

VĚTŠINA SUBJEKTŮ NEMÁ PLÁN/ PROCES PRO PŘÍPAD HROMADNÉHO ROZŠÍŘENÍ COVIDU VE FIRMĚ.

Má podnik plán, pokud by se ve firmě hromadně rozšířil Covid-19?

v %

Komentář AMSP ČR:

V této oblasti opět zaznamenáváme značný rozdíl mezi živnostníky a firmami (27 vs. 46 %), nicméně v tomto případě je to logické – jedná-li se o živnostníka bez zaměstnanců, je situace logisticky o mnoho jednodušší. Na druhé straně se rovněž připravenost průmyslu objektivně v tomto průzkumu jeví jako ne příliš vysoká. Částečně to však lze přičíst na vrub i neustále se měnícím legislativním podmínkám, jež obsahují řadu nejasností.

Q9. Máte ve vaší firmě nastaven proces/plán na situaci, pokud by se ve firmě hromadně rozšířil Covid-19?

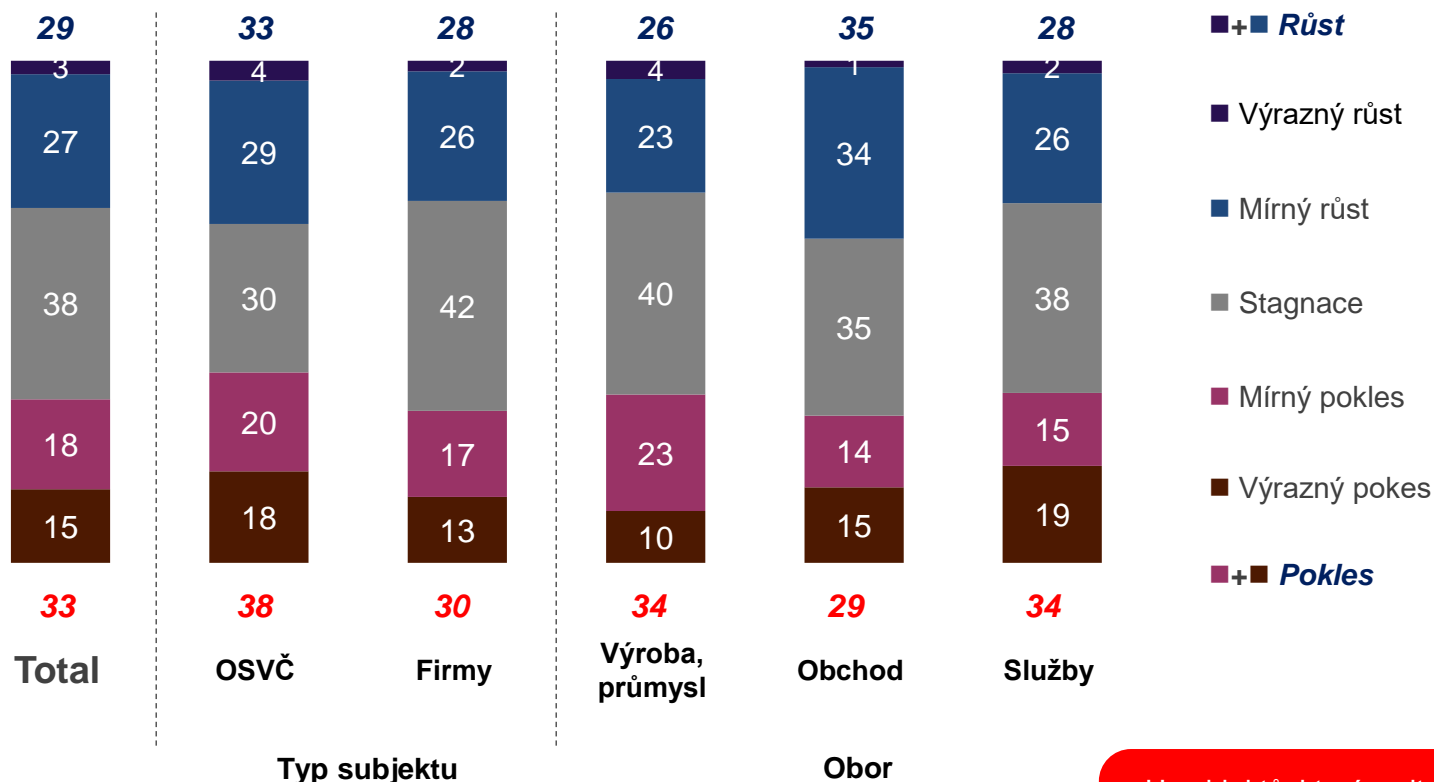
N=188/56/132/75/47/66

29 % PODNIKŮ OČEKÁVÁ V ROCE 2021 RŮST OBRATU, NAOPAK 33 % ČEKÁ POKLES.

Očekávaný výhled obratu do roku 2021

v %

Komentář AMSP ČR:

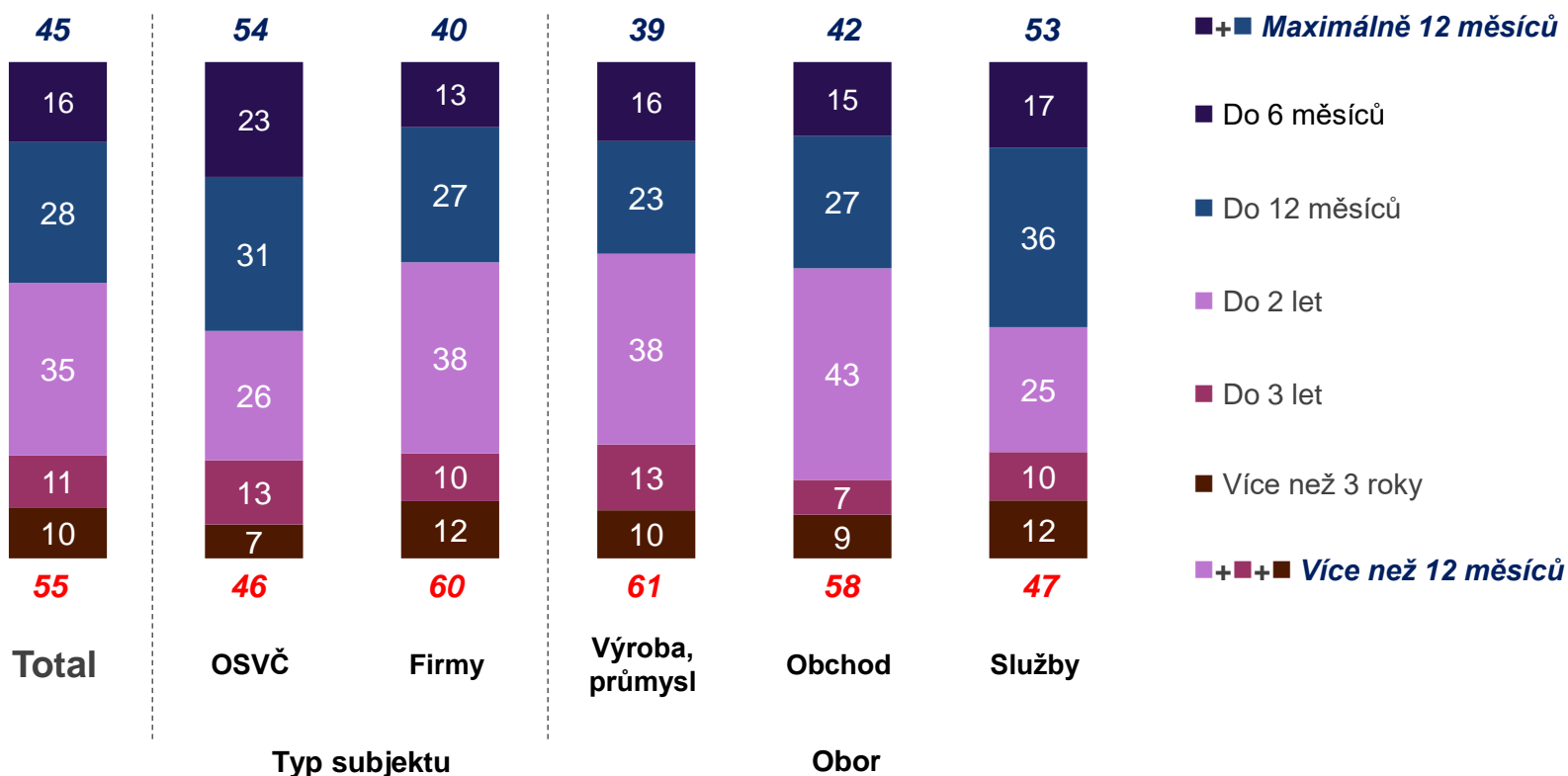
Firmy i přes tíživou situaci v určité míře neztrácejí optimismus, ale je třeba si přiznat v těch mezních odpovědích respondentů, že je to téměř půl na půl, a mírně převažuje spíše očekávání poklesu byznysu. To je patrně realistické očekávání, a to i přes to, že naštěstí nedošlo k naplnění nesystémového a nelogického návrhu na uzavření průmyslu. Protože celá Evropa průmyslově nějak funguje, uzavření výroby by bylo pro malou otevřenou ekonomiku našeho typu fatální.

U subjektů, kterým situace kolem Covid-19 uškodila, panuje větší pesimismus. 41 % očekává pokles, 23 % očekává růst.

Q13. Jaký očekáváte výhled obratu roku 2021 oproti roku 2020?
N=188/56/132/75/47/66

VÍCE NEŽ POLOVINA ZASAŽENÝCH PODNIKŮ OČEKÁVÁ, ŽE SE Z DOPADŮ KRIZE BUDOU ZOTAVOVAT VÍCE NEŽ 1 ROK.

Za jak dlouho se podnik zotaví z dopadů situace kolem Covid-19? v %, báze podniky na které situace kolem Covid-19 negativně dopadla

Komentář AMSP ČR:

Na tomto slidu jsou patrná specifika jednotlivých odvětví ve smyslu regenerace. Nejrychlejší zotavení předpokládají vcelku očekávaně služby – pro rozjezd není zpravidla třeba velkých investic, a tedy ani zadlužení, jakož zpravidla za sebou netáhnete ani nadměrné ztráty z nepříznivého období. Ve zcela odlišné situaci je průmysl a výroba, kde zotavení trvá podstatně déle.

Q12. Jak dlouho podle Vás potrvá, než se vaše firma zcela zotaví z dopadů krize kolem Covid-19?
N=125/49/76/41/39/45

Jaké další největší změny krize kolem Covid-19 přinesla?

Jelikož se naše firma zabývá převážně účetnictvím a daněmi, museli jsme rychle jednat, co se týče všech možných kompenzací, které stát nabízel, jelikož naši klienti zůstávali bez prostředků.

Modifikovat strategické směřování firmy, tlačít na vývoj nových/finálnějších produktů. Došlo k většímu sepjetí se stávajícími zákazníky, kteří zůstali, zejména ze sektoru MSP. Nadnárodní korporáty, kterým též dodáváme, neuhnou ani o milimetr, nezajímá je situace dodavatele, jen tvrdý byznys. S MSP zákazníky se nyní více orientujeme na vývoj produktů, které mohou potřebovat, resp. jednáme o nahrazení jejich současných zahraničních, např. čínských dodavatelů.

Stát by si měl uvědomit, že pokud zavře školy a kroužky, tak se o děti musí někdo starat celý den, a ten někdo jsou většinou lidé v produktivním věku, kteří se nemůžou věnovat práci. I v případě, že je zaměstnanec na ošetřovném, tak kromě toho, že negeneruje zisk, stále znamená pro firmu další náklady s držením jeho pozice (licence na software, nájem, pojistky z odpovědnosti, náklady na služební telefon, automobil etc....) Nejedná se o malé částky.

Výrazně jsem musel omezit činnost, spojit kancelář s manželkou, šetřit, kde se dá.

Situace kolem Covid-19 změnila plynulost výroby některých zakázek, kdy se nám nedaří některé záležitosti včas a osobně projednávat, omezila některá střediska a týmy (karanténa, home-office) a snížila mobilitu, kterou ke splnění našich zakázek potřebujeme.

Komentář AMSP ČR:

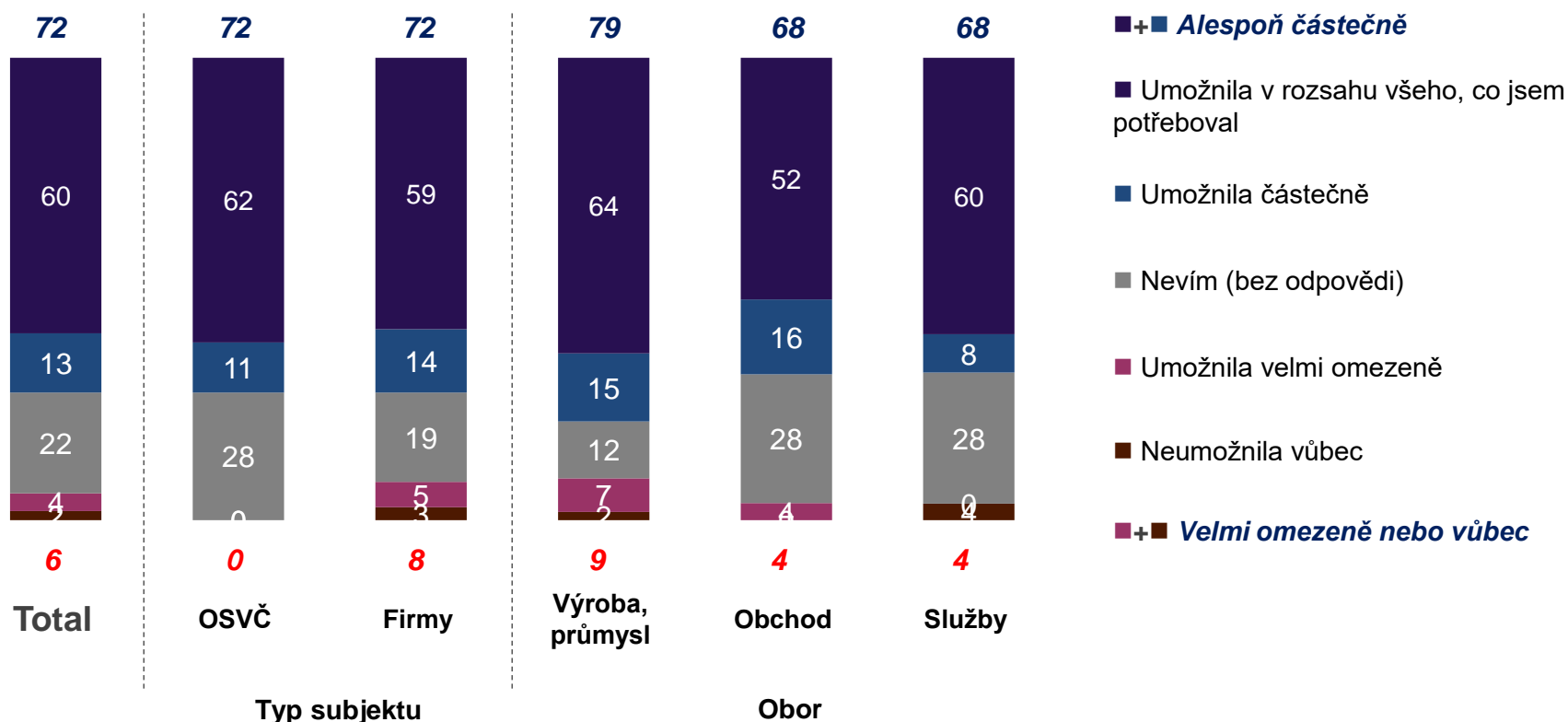
Úspory, vysoké fixní náklady, omezování investic do rozvoje, ale i změny v dosavadních zavedených byznysových modelech jsou nejčastěji rezonující komentáře firem. Jde o velmi složité období, které bude mít ve finále řadu negativních konsekvencí, ale také bude možná v mnohých firmách znamenat posun k lepšímu. Minimálně ve smyslu přeskládání priorit, možná v orientaci na předtím opomíjené segmenty potenciálních zákazníků, ale třeba i v určité formě patriotismu, kdy firmy znovuobjeví místní dodavatele namísto těch asijských.

Q15. Na závěr by nás zajímalo, když se zamyslíte nad tím, co v dotazníku nepadlo, jaké největší změny pro Vaše podnikání přinesla situace kolem Covid-19 - jak se to projevilo ve Vašem přístupu k zákazníkům, jaké hlavní kroky jste museli učinit atd.?

COVID-19 A BANKY

6 Z 10 PODNIKŮ UVEDLO, ŽE JIM BANKA UMOŽNILA REALIZOVAT POŽADAVKY DIGITÁLNĚ V PLNÉM ROZSAHU TOHO, CO POTŘEBOVALY.

Umožnila podniku jeho banka realizovat požadavky digitálně (vzdáleně)? v %, báze podniky na které situace kolem Covid-19 negativně dopadla

Komentář AMSP ČR:

Bankovní sektor se digitalizací svých služeb zabýval kontinuálně i před vypuknutím pandemie. Z průzkumu plyne, že banky tento trend v době, kdy je omezen osobní kontakt, patrně ještě posílily. Stejně jako u komunikačních platformech lze očekávat, že většina nyní zdigitalizovaných bankovních služeb se již do předchozí (osobní) formy nevrátí, protože je pružnější a levnější.

Q8. Na kolik umožnila vaše banka vyřizovat vaše požadavky digitálně (vzdáleně)?
N=188/56/132/75/47/66

STRUKTURA VZORKU

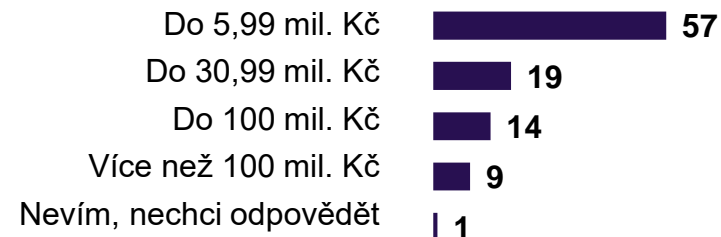
STRUKTURA VZORKU

Obor

N=188

Obrat společnosti

Typ podniku

